

Chr: Seroch
Egteskaff
Hilstedis Prester
1529

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 232 4° (LN 249 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 232 4° (LN 249 4° copy 2)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 232 4° (LN 249 4° copy 2)

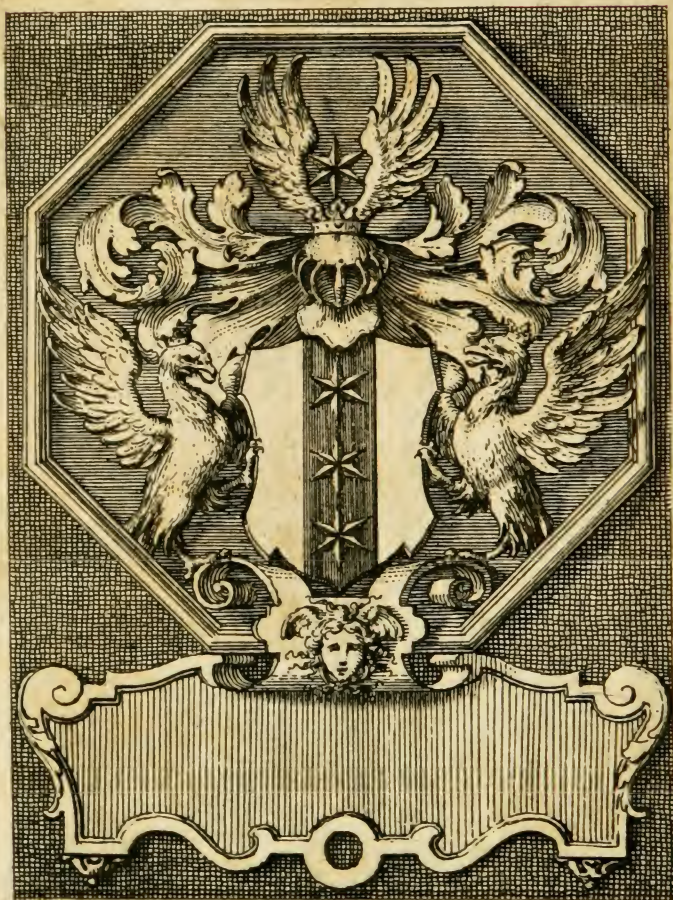

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 232 4° (LN 249 4° copy 2)

Det store kongelige Bibliotek

DA BOX

N° 232

M. S. J. J. J.

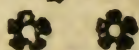
LN 249 .

ex. 2

Een foye forclarig

oc beuissning aff skriften oc hel
lige forfædernes orde oc epem
pel/att thñ hellige stode Eg
teskaff tilstedt oc icke forby
dis Prestes eller klercke
riid/som Pawen oc
hans tishengere haff
uer lang tid gjort

Christen? Sproch

Hebre

iii

J. From

¶ Egteskaff thet er Erligth
y blant alle/oc en wbesmitet
egteskabs seng (thet er en vfor
krenckt thio oc loffue emellom
hwstrw och hwssbondhe) Men
skiorlessuere oc hoorkarle skall
Gwdh dømme etc

Peder Laurēssē een wōsttelig Jesu Crīsti tiēnere
Christelike Lāsere/oc serdelis rettsindige Prestre

Nfred oc naade aff woz Herre Jesu Christo
Ere brødre y Christo Jesu/er nu thād
tid kōmē/sō gud weed syne hellige prophe
ter oc wdualde wanner haffuer taled om

II. Thessa. ii
Daniel xi

Att thā salske Antechristelike lerdō skal obēdare oc
formedelst Guds mundz aand (sō er hās hellige ret
sindige reene ordt) y hiel skas oc fordriffues aff mē
niskēs herte Oc thz skal skee for wdñ hand suerd oc
aldelz for wdñ mēniskēs magt/allene aff Jesu Chri

II. Tim. iii

sti ords krafft oc mectighz Serdelie thā store Ante
christelike krafftige løgh oc dieffuels lerdō Sō S
Pouel skrifuer til Thimotheum sin discipel Att y
siiste dage skulle kōme the som y øgēskalckhet skula
le lære oc tale løgh (som the nu y ganske long tidth
haffue giort) forbyudendis mad/sō Gudh haffuer
skafft oc giffuet off att wde til nøttørffte mett taci
gelse Huilken sō er bñdidet oc reeh giort formedelst
Guds ordt/att bruge saa wall een dagh sō een an
den/y huad sō helst mad y haffue aff Guds forloen

Roma. xiiii

eblandt the mennischer som en retth Christen thz
haffue The andre sō thē icke haffue/maa wde eble oc
nødher/kaal oc gryh effther therz mening oc siind

Dieffuels
oc antichrist
thns lerdō
att forbyu
de madt el
ler giore
thi skilsmal
paa

O Thette mads forbindeise/er ett aff the stycker sō
dieffuels oc Antichristeligh aand oc lerdō haffuer gif
uet seg til kēde wdy/huilkā sō er nu røffnet oc obē
baret m3 guds ord/oc thette ord giffuer off magt/
att wde nøttørffteelige huad mad gud haffuer off gi

Huert oc off bequem er/wdñ all skilmael paa tiider
 eller dage/ oc fornessnde guds ord haffuer gjort thet
 anchristelige ordt oc budt til inthz. **E**n andñ an
 christelig løgh oc dieffuels lerdö y øgēskalckhed er
 att forbiude egteskaff serdelis eblät klerckerid. **S**ö
 ere **B**isper/ **P**rester oc the wtalige **C**losterfolk/ sö
 entññ asmindelige ligger y obēbare hord oc skizleff
 ned/ eller y kōnlig begering brunde onde tækker och
 synds sättycke the sö icke haffue thē store oc besynder
 lige gaffue oc naade aff gud sö er kysckh/ och etth
 reent wbesmitted hierte. **H**uilkñ gaffue gāscke saare
 saa haffue eblät the wtalige sö nu ligge y ørckelöff
 hed oc stor legömēs roo/ oc sode seg gāscke wall oc
 krasselige etel. **T**hette **A**nchristelige forbudt om eg
 teskaff haffuer guds ord neder kast oc til inthet gjort
 oc thet er saa früdt for klerkerii **B**isper **P**rester och
 huo sö helst the ere sö icke haffue thē serdelis gaffue
 sö er kysckh y legöme/ hw och hierte **T**het er thñm
 saa früdt sö andre folk/ oc saa früdt gjort for **G**ud
 sö øll oc madt er. **D**e icke alsöemiste früdt/ mē oc
 saa budet (wnder salighets fortabelse) thñm sö icke
 haffue thñe naade att the kunde ware quindfolk for
 wdñ/ sö skriffen beuifer/ thet er thñm affnödh/
 att the skulle thette giøre christelige giffte seg/ oc ic
 ke ligge y hord/ skizleffnet oc foddømmelses stadt/
 sö the ere wd y ther ligger y skizleffnet/ wreenh/ **S**alatas.
 w kysckhets begering/ brunde oc tækker sö sagt er/ **E**phest. v
Moger nw wp y sö kall/ guds **P**rester/ som skulle **H**ebre. xii
 tractere guds pwre reene wbesmittede ordt/ hans
 werdige legöme oc dyrebare blod/ offuergiffuer es
 dñers swlesemme skizleffnet. **A**ii

Saple. viii

Eckteskaff
 er thñ budt
 det sö icke
 haffuer rei
 kysckhedz
 naadpe aff
 gud. i. Lo
 rinte vii

Salatas.
 Ephest. v
 Hebre. xii

Hebr. xlii
Apoc. xii

Actoꝝ v

Haffwe y icke naade til affhold oc kyskhed / giffter
edher erlige y Guds fryctelse / och lesswer y thnd
hederlige oc hellige stad egteskaff Beskiemer icke
lenger ethers embede / bespotter icke Gud y edhers
wreenhed Erter hām icke / kaller hām icke emodt
edher mett sin wrede oc heffn Rette y edher icke inar
ligā selfue / tha wil han wiist ether dømme oc straf
se Skjötter icke att offuer welde eller prelath bliff
uer wred eller forfølge edher warer icke redde for
godz eller pēningz fortabelse Thette gielder om eers
siels salighed / lyder meer Gud end mēiske Bis
rer edhers cōscients frii / anāmer / lāser oc wal ac
ther thne efftersølgende sermoñ oc tale / som Heder
lig och lerdt Mand Christiern skroch Sogue prest
oc Guds ordts forkyndere wdy Affens haffuer skre
ffuet oc ladet wdgaa mett skoor koffning / edher till
paamindelse oc hwsuale / sō christelige y guds fryc
telse wille offuer giffue for dōnumellens stad / sō er
horenit oc skōrlessned / oc giffue edher y thnd hellige
egteskaff stad Gud ware mett edher alle / oc giff
ue edher aff sin naade Amen

Ad Ephesios v

Engen skōrlesswere eller wreen eller gerig (song
er affgwdz dyrkere) skall haffwe
arffwe y Christo oc gwdz righe

Een Sermon om then ihellige

stادت Egteskaff huilken Pawen haßfuer wchris-
lige forbudet Biscoper Prester oc all thñ geistliche
statt (som the kalle thend) emodt Guds laaff och
redelige skiell

Genesis Cap i Gud han skaff
te mennisken effter sitt billede oc
signelse/effter Guds billede skaf-
te han hñ/mand oc quinde han Mat. 19
giorde thñ/oc Gud welsignede
thñ oc sagde woper oc forøger
(eller) formerer edher oc wpsyller iorden oc haßfuer
hende wonder edher/oc haßfuer herredømme offuer
fisckene y haßfued/oc fuglene y lucten oc offuer alle
leßfuende creatur som roris paa iorden

Christe mē
niske er her
re offner al
le creatur
och maa y
troen nytte
thenn mē
tacksielle.

Why thesse hellege ordt maa wy
sadelige formercke Guds store
meettigheit/oc euig weluisselig god-
hed som han aff første werdses be-
gynndelse/wdy siine creatur won-
derlig beuist haßfuer/serdelis wdy
thette eddelige hymnellske creatur mennisken/huil
ked han selffuer aff euighed wdualde/att ware del
acteg y hans godhs/oc offuer engellic rigdoms ære
thy skaffte han thet effter sitt eggh Guds melige bil

Menniske er
delactigly y
guds ære oc
godhed
Ephe. 1

lede de signesse/oc begaff thet mett siine høgmeeti-
 ge gudðmelige dygder/wisdom/wonderstādelse oc
 herredom offuer siine creatur/och effther syn euigh
 wisdom (som hām wæll behaffuede) att sāmne crea-
 tur skulle wære māgfoldige paa iorden/skaffte hā
 thet wdy tuenne attskillige kiøn/mand oc quindhe
 som tilhøbe ett skulle wære baade mett willie oc sāt-
 tycke/liige mett legðlig natwrlig enighed/oc hier-
 telig kierlighed/som too personer oc etth legðme/
 tilhøbe bundne wattskillelige y Gud/att leffue y
 een ærefwld samuærelse/oc salig Paradiß stadt eg-
 teskaff/huisket Gud selffuer skaffte/oc skickede/bñ
 didet oc bødte att woep oc formere erlig fruct/oc op-
 fyllle iorden Oc saa wære huer andre (thñ ene theñ
 anden) til hielp oc trøst/glæde oc husuærelse/wdy
 all gneuørelse oc modgang

Hustru oc
 husbondhe
 ere schike-
 de aff gudh
 huer anden
 til hielp oc
 husuærelse:

Ther saare thñd tiid Adam war ene wdy Para-
 diß/oc haffde ingen medhielpere/tha sagde Gud
 Thz er ickē mēisken gaat att wære ene Ay skulle
 giøre hannum een hielp som skal wære hām liigh/
 Saa skaffte han quinden manden til hielp oc bñstā-
 delse/tilhøbe bantñ thñm m3 sitt hellige ordt/y etth
 wenligt oc kierligt sāsund/ac bñdidet thñm signde
 Woep oc formere oc wpsfyller iorden

Aff hwilke gudðmelige ord indkō y Adās legðme
 en sterck brēdēdis kierlighz/attrac oc begering till
 quinden/sa a att thet første hand saa hende/tha sag

de han Thette been er ett aff myne been/ oc thette le
gömmen er mitt legömmen/ oc ther fore skal ett men
neske forlade fader oc Moder/ oc tilhenge sin huf
trw/ oc the skulle ware too yeth legömmen/ saa anā
mede han quinden Guds gode creatur til sin egte
hustrw/ wdy Herrens bñdiddel/ oc afflede børn /
sønner oc døttter erlig affkömmen/ oc formeret men
niskis slegt/ effter Guds befalning oc willie

✠ Ther nesth lesse wy nw skrifften framdelis/ tha
finde wy klarligen/ huor skickelige oc gudelige/ the
hellige Patriarcher propheter oc Prester y thz gāb
le testamēt/ leffde y thne hellige oc erlige kyske stade
egteskaff sō Guds vdualde mēd oc gudfryetige hel
gñ oc ligeuel thiēt gud oc dyrkede hām mē stadelig
thzo/ hōb oc kietlighed/ och gjorde Gud idelige of
fer aandelige oc legömlige Och egteskaffs stadt hin
drede thennum inthet wdy theris Guds thienneffe

Thñ gubt
sōm passē
thien. kan ic
ke gifte
mēdh veell
thiene Be
hemoth
Job xi

✠ Men theris Hellige Prophetisser oc Hustrwer/
ware thennum meer til hielp/ biistandelse oc orsage
til ali godhed oc hellighed/ oc Gudh gjorde wnder
lige gierninger weedt thennum/ oc wiitthe thennum
offuermaandelig foor are/ y thet han ydelige bebw
dedhe thñm sin willie mett siine hellige Engle/ oc
bad thñm tage egte quinder/ oc affle fruct y Israel
(paa thet attē Guds folck och thienmere/ ther
mz kunde forøgis oc hans rette dyrkelse formeris)

Gene. xxi
Jud. xii
Eob. vi
Luce. i

Gene. v
Idem v
Idem xii
Actoꝝ vii

Jobi
Tobie i
i Regū viii
ii. Reg. xii
Esaie vii
i. Reg. xviii
Osee. i
Luc. i

som mand maa klarlige læse att thesse hellige Patri-
archer Enoch Noe Loth Abraham Isaac Jacob/
ther til mesten the andre tolf Patriarcher/oc the hel-
lige propheete och Prestre Moses Aaron Eleazar
Job Samuel Jesse David Solomon Ezechias
Phinices Esaias Oseas Zacharias Sancti Han-
sis Fader/oc mange andre flere hellige propheete oc
Prestre Guds wdualde thienmere leffde y thne he-
derlige stath egteskaff/oc baade the oc andre theris
hustruer/wore wpsykt mett thn Helligand/tiil etth
sandth tegen att egteskaff er en pwr och reen stath
mett huilken thn Helligand wil boe oc haffue warel-
se oc wandning/oc the samme hellige fædre/leffde
høffskelige oc affholdelige mett thesse hellige prophe-
tiffer oc hustruer y sand reenshed oc kyskhz aff inder-
ste hiertns grund/oc afflede hellige propheete børn/
huilke the gudelige optuctede wd y salig serdom och
dydelighed wor Herre til laaff oc ære oc Gud wor
mett thnm mett sin naade y all retuiffhed och hellig-
hed Oc til sagde thennum sin benedidet søn Chris-
tum som skulle fødte aff theris slect legomlige/och
frelse Israel/huilke ord oc hellige forietter the stade-
lige trode oc forlode thennum til aldelis Oc er nu sa-
lige mett gud euindelige

¶ Dee huilke hellighe mendi och quinder/haffuer
ther wæred wd y thette hellige paradiff orden egte-
skaff/som gud selfuer stickted sitt naffn til laaff oc
ære/Huilked hellige orden thn legdlige trosse wer-
den/mz siine falske løgenactige orden/saare ringe

ger och foracter y mange maade/regnendis thet for
een sön dig wassen oc skadelig/end dog thet er retts
uist oc helligt/oc haffuer wared meer end fem tw
send aar hederligt oc praiseligt hosi Guds wdualde
Patriarcher Prestes oc Propheetes wdy thet gamle
Testamente/som nu klarligen beuist er Oc hwo
ydermere will forfare om egteskaffs frihed loff och
are/han lase selfs Mose oc propheeternes böger/tha
skal han finde y sandhet stoor are och werdighed/sö
Guds haffuer beuist samme stadth wdy mange
maade

Augustinus
de bono
conjugii
Ambrosius
de coniugio
Abrahe

✠ Ther nest wdy thet ny testamente/thā tidt Chris
tus kom selfuer wdy werden oc lod seg føde aff en
Jomfru som war troloffuet een mand/huilen Jom
frw wor beslektet mett Prestes slegt/att hwn ic
ke forsmade att indgaa wdy zacharie Prestes huff
oc thienne sin frencke Elizabet som wor aff Arons
døtther Oc Christus gick selfuer till bröllop wdy
Lana Galilee/oc herede oc werdig giordhe egthe
skaff/mett sin hellige neruarelse oc første Mira
kel/att han omuende wand til wiin/oc saa lerde hā
mennecken huorledis the skulle lefue gudelige y sā
me er sumne stadte egteskaff

Mat. i.

Luce. i.

Joānis. xi
Chri⁹ mett
sin neruarel
se berede eg
teskaff

Mat. xix

✠ Oc ther nest efter sin are/tha bød han att heds
re oc are Fader oc Moder/som wdy egteskaffs om
sorg oc bekømtning opføde off

Exodi. xx

✠ Men offuer alle thesse/tha giordhe han egteskaff
een stoor offuermaadelig are/ther han signedhe segh
oc sin hellige kircke weed brud oc brudgöme/och

Lant. i
Joānis. iii

Epheſ. v

weed mand och quinde wdy egteskaſſ/betegnendis
ther mett ett mechtigt himmeligt ſacramēte / ſom mō
ghet glædelige er att begrunde hvilckā kierlighet och
hellig enighed oc riig deſactighed / ther er emellſom
Chriſtum oc hans elſkelige brud thñ hellige kircke
ſom er chriſtā mēiſkes ſāfund

Mathei iiii

Ether neſt giorre han egteskaſſ ydermere ære / att
han wdualde giſſte mēndt til ſyne hellige Apoſtle oc
disciple / och icke ſoractede thñm / end dogh the wore
giſſte / oc haſſde huſtruer oc børn / men han elſkede
thñm / ſom mand maa ſe ſe **Mat viii cap Att Jeſu**
ſus indkom wdy **S Peders** hwiſſ / oc ſaa hās hwiſ
truers **Moder** liggēdes paa ſēgen etc

For herrs
apostle vor
giſſte mēnd
ſom S. Ag
natius ſcri
uer.

Effuer hvilke ord Theophilactus ſiiger ſaa **Huer**
chriſtā mēiſke lærer her / att bröllop eller egteskaſſ
hindrer ingen fra gode dygder / thñ thñ ſørſte eblādē
Apoſtlene haſſde een hwiſtrues **Moder** frændelig
oc ſaa **S Philippus** Guds predickere oc **Ewāge**
liſta / ſom omuēde medt Guds naade **Cesarea** m

Actoz viii

han wor giſſt wdy egteskaſſ oc haſſde iiii dōtther /
ſom **Lucas** klarlige beuiſſ wdy Apoſtelernes gier

Actoz xii

ningers bog **De** ſaa thñ hellige **Ewāgelista** **Aqui**
la **S Powels** ſtoldbrøder / hā haſſde en egte quin
de ſom heed **Priscilla** / ſom ſulde hām och wor dyde
lig oc dienſtactig y alle maade **De** icke eniſke theſe /
men oc ſaa **S Pawel** / ſom oc wor een giſſt mand
ſom han ſelſſuer giſſuer til kēnde **Philippū** iiii ſō **S**
Clemēs **Alexandrinus** hā ſiiger oc andre flere **Apoſ**
tele oc **ſeretiennere** wore giſſte / oc haſſde hwiſtruer

Actoz xviii

de børn/oc gaffue theris sønner oc døtther y egtes
 skaff/ som Sanctus Eusebius klarlighen bewiiff
 wdy syn Tredie Bogh Ecclesiastice Historie Ca
 pitulo xxx De saa Marcellus Ignatius/oc man
 ghe andre flere sandwe Historiographi

Eusebius
 Marcellus
 Ignatius

✠ Her offwer haffwer wore Papister dicthett een
 forgiffteligh løgen/oc amnactelig swild glosze/mz
 hwilckn the bedrage simpel almw/oc siige Ja wor
 Heris Apostle wore giuffte/sør the blessewe Apost
 le/mey siden forlode the theris hustruwer/och all
 drig nogen Prest giuffte seg aff throens begyndellse

Papister
 dicthett
 forgiffte
 løgen
 oc
 amnactelig
 swild
 glosze
 mz
 hwilckn
 the
 bedrage
 simpel
 almw
 oc
 siige
 Ja
 wor
 Heris
 Apostle
 wore
 giuffte
 sør
 the
 blessewe
 Apost
 le
 mey
 siden
 forlode
 the
 theris
 hustruwer
 och
 all
 drig
 nogen
 Prest
 giuffte
 seg
 aff
 throens
 begyndellse

✠ Att thette er obenbarlig løgen och sqwallder/
 wil ieg nw bewiiffe medt skriften/oc all sandhed/
 ✠ Først lase wy wdy Sancte Powels Første sen
 de bress till the Corinthher y thet Riende Capittel
 wdy hwilcked han siiger saa Haffwe wy icke magth
 att ædhe oc dricke Haffwe wy oc icke magt att føre
 mett off een søster for een hustru/ som the andre
 Apostle/oc Herrens brødre oc Cephas (thet er pe
 trus)

✠ Først for en delactighetz skyld vty Christi tro oc
 naade/y hwilckn wy ere hæs børn oc syskñ/sø paa
 hām troz/oc saa forthi/thz er skriftens sedwan/att
 hwn kaller en hustru søster/sø Abraham kallede sin
 hustru Sarah sin søster Thz same gjorde oc To
 bias oc mæge flere kallede theris hustruwer søster/
 Som Apostelen giør her wdy thesse ordt/

Genesis
 oc
 Tobie

Ignaco ter
te klarligen beuiſſ att Apostlene ſøre theris hwoſtruer
mett thām for hielp ok tienſtactighets ſkyld/oc eg
teſkaffs ſtads tilbørlighed

1: Timo. iii
Lit. i ¶ Framdelis ſiiger oc thā hellige Paulus wdy ſitt
førſte ſede breff til Timotheum wdy thz tredie ca

Een Biſp
ſkal haſſue
en hustru
oc icke flere ¶ En Biſcop ſkal wære wſtraffeligh/allene een quinz
dis mand eetz Thet er/hannum bōr att haſſue ſiinh
egte hwoſtrw/oc icke flere leſſuendis paa een tiidt/
ſom naagre hedninge oc iōder haſſde thā tiidt throen

Sup Lit begyntis/ſaa wolegger Hieronimus Ambroſius
oc Theophilactus theſſe orde/end dog wore Papiſ
ter wryde oc foruende tepten aff ſiinh rette meningh
oc forſtand/mett theris løgenactige ſwle dicte gloſ
ſer oc argeliſt/om huilke ieg wil tale een andn tid
ydermere/nar thz bōr ſeg

Digamia
Papiſtica ¶ Den om theris falſke digamia will ieg naaghet
1: Timo. iii tale oc beuiſe/huor falſkelig the tale løgn mett øgē
Om een ſkalkeri ſom Paulus ſpaade y thet the ſiige/att en
māo giſter Preſt ſkal wære lig Chriſto wdy egteſkaff/allene
ſeg toefner een Jomfrues mandth/liighe ſom thā hellige kierke
eller ſoer Chriſti hrowd er en Jōſtrw
ſegh huſtru

ſo ſoer vor ¶ Hedt thā wbequemmelige ſignelle haſſue the ta
giſt gēz ett budordt y thet gamble teſtamente ſom ſydet
Arreſ ma alene Aronis Preſter paa/att thā høgeſte Preſth/
ter inepta ſkulle ta the een Jomfru til huſtru huilke orde
allegoria ¶ Cyrillus in Leuiticum oc Hieronimus y ett ſende
En vbequē breff til Nepotianum/the wdtlegge aandelighe om
ſignelle y ſa Chriſto oc hans hrowd thā hellige kierke Oc thet kō
iffien. er or mer off in thet weed/meere end the andre budord ſō
ſage til vil
farelle
Leui. xii
Cyri. i
bro xi

staar y liz same cap

✿ Skulle een Prest ware Christo liig y sitt egtes
skaff wdy een maade (som the sige) tha skulle han
ware wdy alle / tha skulle han haffue een hoorcone
att skinde wd fraa seg / liige som Christus wdskiød
thā Jodeske wantro kircke Synagogun / oc siidn
skulle han icke beuare seg mett Jomseuclige brwds
Men lade hende alrid bliffue iomfrw / som thā helli
ge kircke Christi brwd er Mē tōz er icke wdē tāt
the giore som Phariseirne giorde / the affsiige mōg
geñ oc nedsluge Camels dywret / oc acthe skeffuen
oc icke bielcken

Christus han
forliuodh
the vātro
tes

Mat. xxi
Lu. vi

✿ Thā ther giffet seg tōffuer eller foor seg een er
lig widue til hōstrw / thā formee the attē ware
Bisp eller sogne Prest Men andre wkyske personer
oc krwrendere som ere wanuittige / wlerde / hōffer
dige / gierige / Simoniaci thennun ordnere the och
tilskede thā att fōre ett obēbarligt hedenske leffnet
thā hellige kircke (so er christen forsambling) till
skicndsel oc (Bud til) fortørnelse

Malach ii
Hierarchi
te oc Papis
te Heretici
formee
Prestes att
tage vidue
til egte

Att rett be
denk oc v
chreligt le
nett haffue
nu alminde
lige vore
Prester oc
klerckerii

✿ Ther saare hindrer thet inthet heller een giiffesher
seg igien nar thā første er dōdt eller ey Han er icke
digamus ther saare / eller giōr emodth Apostelens
ordt forthi dōden løffer egteskaffs bond / thā dōdhe
quinde er icke meere hans hustrw / end som een dōd
knw er Sancte Powel han meen inthet andet m
thet han siger (En Bisp skal ware een quindes
mand) thet er han skal icke haffue too leffuendis hus
trwer haandhe till hōdhe paa een tiid / som Lamach

Roma vii

Vera De
ganna

Math. xiii
Deut. xxv

Kett egthe
schaff er en
sandi kyfke
ped

En godth
quindes oc
hustrus vil
kor
i. Timo iii

Titus

Abraham oc Jacob/oc mange Føder haffde theris
broderkoner til theris egne hustruwer/oc skulle wp
reysse theris broders seed/effter lowffsens bwdth/

Saadanne skulle icke Timotheus eller Titus ordi

nerre till Biscoper eller til sogne Prestes Men then

som wor een quindis mand/oc leffde kyskelige oc af

holdelige mett sin egen eneste egte hustru/som een

god erlig meensloff mand/att ingen wantro bedning

eller Ewangeliu siende/kunde lowffligen straffe ha

num for naagen mistackelig hoffwed last/ att hand

kunde thess dristeligere straffe wkyskhed oc skiorleff

ned wdy andre/oc ware menigheden y sognen etth

gotth exempel oc dygdeligt eftersywn/oc saa hans

hustru eheller att hwn wor piige eller widwe/ther

tall Apostelen inthet om Men han tall om the gode

wilkaar oc dygder hende bor att haffue/att hwn er

redeligh oc icke fortalere/edwogh/tro y alle ting/

kywsk/ydmig/blw/kierlig oc dannes Som och

Paulus ydermere beuiff til Titum sin discipel/att

han skulle lare the gamble quinder/att the skulle

twethe the wnge att elske theris mend oc therr børn

De ware tuctige/kywske/gode/edwoge/reene oc

wocthe oc acche thet som thäm bor wdy huffed/att

the giøre welgierninger/att the ware theris mende

wonderdannige/paa thett Gudis ordt skal icke for

actis eller bespottis

Saadanne hørsonne quinder/bor Presters huf

trwer att ware/som thesse hellighe quinder Sara

Rachel Delbora Sephora Hester Anna Judit A

Bigail Susanna Elizabeth oc theris linge The less
dhe mete theris hwsb onder y stoor kierlig hed och
kyschhed

Saa hør oc off saa att haffue hustru sō dy ickē ha i. Cor vii
fide (sō Paulus syger) Thz er wy skulle lessue aff
Goldelige/maadelige oc sielden ac the legōlige tingh/
men meere Ewangeliske oc himmelske tingh Saa
liigger ickē magt paa/heller hwn er iomfrw eller vi
due Forthi **S** Augustinus han siizer att een yd, Aug⁹ de bo
myg egte hustru/er bedre for Gud end een hoffer, no xginall
Jofru Thz sāmē beuiff thne mechtige Christne Doc Erasm⁹ sig
for Erasmus Roterodamus wdy sin bog de Institutio Preit maa
tione Matrimonii/att thz hindrer inthz/heller een tage seg till
Prest tager seg piige eller en hoffer sk dydelig, vidue eyte en iom
til sin hustru/er ther ickē wdñ the andre gode wills fru eller er
laar oc dygder/oc serdelis thesse twenne dygder/ la vidue
kyschz oc kierlighz/huicke egteskaffe lessned hoffer i. Cor vii
lig (mest) Bequemmer sō Paulus māge steder vty sy Ephe vi
ne sedebress beuiff

Saa haffuer ieg beuiff/att thz er ickē sandhed
ther Papister siige/att ther vor alorig nogñ Prest
giffte wdy thz ny Tekamēte effter vor Herris wps
farellse Mor ickē Christus wpsfaren thñ tiide Saa
te Powel skreff til Timotheum oc til Titum /och
Bad thñ tage oc ordmere thñ till Prest/sō vor alle
ene en quindis mād etc. Oc ickē eneste thñ tidt/mē Concilium
meere end ecc aar ther effter/till Nicenum Concilium
um Tha vore māge gode helige Bisper oc Prestes Mere end
giffte sō wy māa klarligh sec/wdy theris bogher/ ecc aar sidē
som the skriffue theris dōtther oc vore prest
giffte y for
saals kure
ke

De singula oc hustruier til som er **S Hylarius S** Numidius
ritate **Aleri** Martyr wor oc giff som **S Ciprianus** beuiff om
corum

Li. iiii. Ca. x hānum **S** Spiritidon **S** Cheremon **Hermes** Ter
tullianus / och icke thesse alleneſte Men alle the
hellige Biscoper oc chriſtne Predickere som leſſde y
formaals tidt (eller forleden kircke) for end the for
biſtrede oc wſindige Pauer begynthe atth regere

Concilium Och thet ſtoore mechtige **Nicenum concilium** / wdy
Nicenum huilket wore forſāblede flere end ccc Biscoper Huil
giorde alle ke mett ett raadt oc ſātycke aff ſagde for een chriſte
Preſter eg
reichaff frui
att vaere lig dom / eſſter **S Paphuntii** raadt / att alle Preſter
ſkulle egteſkaff ware frui / ther eſſther som till forh

Oc att the maatte leſſue kyskelige mett theris hwo
truer oc wpsøde børn Gud til laaſſ oc are Thett
maa mand klarligen leſſe wdy theris egen **Decreto**
Diſtin p ppi **Nicena synodus** etc

Thnd gred Oc thā menige Grefke kircke haſſuer haſſt egtes
icke kirckis ſkaff frui wforbwdhet aff throens begyndelſe / oc til
Preſter vor thne dag / thi ther icke fundeſſ een dogſtaff y all thā
aldng egte
ſkaff forbu
det hellige ſkriſt / ther forbyuder Preſter eller Lore tie
nere att giffte thām oc leſſue erlige wdy egteſkaffs

Papa Epi ſtadt wdē wore troløſe Papifter ac Epicure / ſō ere
cureorum kōmne y the ſiſte dage / oc ere fallen fra throen / oc
oc Priapiſ giffuet thām til the wiſfarende aander oc dieffuelſes
tar du ſerdom / som **Daniel** oc **Paulus** ſpaade The forbiu

Dani ri ide mett lōgh oc hypocriſi egteſkaff oc mad som gud
i. Lmo. iii ſkaſte att hwoge mett tackſielfe / thām som bekēder
ſandhed The kettere **Taciani** **Manichei** **Martionis**
te / the forbyude icke egteſkaff hemmelige oc treſke

lig mett søgen de øglerii Men the fordsinde egthes
 skaff offuenbarlige/att huer mand kunde forstaa the
 ris kietteri Thet saare meente icke Apostelen the
 num Men Papister oc wore lögnaelige skriffelare
 oc muncke/som wnder subtilig dybhed oc treich lō
 gh forbynde egte kaff/icke eneste Presten Men oc
 saa menig almuie y mange maade/mete fadderlaff/
 Kloster lōfte/wielse/oc mange flere hynder oc w
 rette/sō the haffue giorit almuigē skade miz oc pēning
 tab y mange aar/som theris Summa angelica well
 wdruiser/

¶ Och aff gross forstocked oc beslaged blindhed/
 oc skriffens wforfarenhed/tha meene the att ewig
 kyskhed er saa ringen ting/att alle kundhe forware
 hende aff frii willie/som een foruuer sin kiortel el
 ler kaabe Thet att siige er obenbarligt kietteri oc e
 modt skriffen Sapientie viii Math xix the chri
 tus talede om thām som haffde selfwer gieldet thām
 for hymmerigis riige/tha sagde han/thesse ordt be
 gripe icke alle/men huilke thet er giffuet Quo ther
 kād begribe han begribe thet

¶ Ther beuiff han klarlighen/att hwo ther skal hol
 de euig kyskhed aff hierens grund/wdñ all falsk
 hed oc hypocrisi Han maa haffue Gudts besynderli
 ge gaffue ther til/ellers bliffuer natwren som hwo
 war skafft att wope oc formere seg/liige som andre
 creatur/wrther oc planter/swgle och dywr/the
 til rōis aff theris egthen natwre arth aarlig aars/
 att giffue aff thām frwet oc affkōme/som Gud bød

Li

Augustin⁹
 de bono cō
 mō. 7 libro
 de peresib⁹

Euig kysk
 hed er icke
 saa ringen
 ting sō mā
 ge the acte

Joan iii
 ii Cor iii
 Phil ii
 Augustin⁹
 de spū et
 lra cap xiii

Gds besen
 derlige gaff
 ue kyskhed
 oc en serde
 lis naade

Woter och
formerer e
ther.

thām aff Begyndelsen Lige saa røris oc Adams leg
gōme voffueruindelig egges oc tuinge aff the same
indsatte Buddōmelighe ordte (woper och formerer
edher) som regerer oc dñerer end nū wdy legōmeth
Mc till egger mēniskē att formere seg/oc see sitt
ansigt oc Billede/ y syne elskelige børn oc affkomme
wdy werden. Mc ther til Begere thet andz kysē/
sitt medlige natwrligt quinde Billede/ sō hānum er
skafft til glade oc hwsualse

Thē stercke wpruindelig Begering oc tilbøylighz
som saa er indplanthed aff Gud y Adams legomme
oc y alle hans børn/ til thāt indskaffe natwrlig gers
ning att affle syn lige/ kand ingen wdslocke/ wden
all ene thā Gud som er offwer natwren/ oc weldig
oc mectigh er att forwandle natwrlig ting/ som han
giorde weed Mōsi oc Helye legomme/ muterede oc
forsterkede thām mett sin naade / att the iche aade
eller drucke y pl dage oc leffde dog Saa maa han oc
giorē y thē sag Thē kunde iche giorē etth haat paa
wort hofuid hwidt eller soort/ end siige att omf kiff
te wor natwrlig eller forwandle Gud maa thet selfs
uer giorē/ aff sin besynderlige gunst oc naade/ aande
delige døde oc wende Adams legōme/ oc skaffue ett
andet herte oc sind/ som ytt aff the Helligand/ som
hand giorde wdy Jomfru Maria oc noget andre saa
wduale helgen/ som leffde her ett Eudgelisk leffnet
y sand kyskhed oc hellighed/ oc mett aandelig løst
oc frīhed/ alldels fraa drage theris hws/herte och
tanke/ fra all legomlig Begering/ oc til hymmelike

Du kñdhe
iche vdslye
ke eller for
mene natu
rens kraft
meth vore
lysthe
Mat vi

aa hellige
mēniskhe
haaffue thet
engelske le
fnet som er
kysked

ting/och wore saā gaatt som dōdhe for werden

Dc thz löstede thān aff hiettes grund weluilligh
 saā att leffue löse oc frī/ wden egteskaffs omsorghe
 oc bekymring/ paa thz the kunde thess bequēmelige
 re tencke the ting som **G**ud hōrde til/ huorledis the **a. Cor.**
 kunde teckis **M**erit **G**aadāne mēnske/ sō saā vns
 derlige ere begaffne oc stōrckede aff **G**ud/ oc theris
 legomme er dōd aff guds naade/ the ere alsom faes
 te/ mand finder icke een eslandt twsinde **Och** ther **Matth.**
 faare sagde **C**hristus **T**hesse ordt begribe icke alle/
 mē the huilke thz er giffwed

Et her maa **G**udts krafft oc ths **M**elligands dygd
 wdy **A**dams krop/ om han skall leffue kyskeligh/
 ellers er thz saā vmueligt att holde wbrōdeligt/ sō **Pro.**
 thz er att slyghe offuer wētre haff wdf winghe och
 fedre/ serdelis ths **E**wāgeliske kyskhed/ som skall **C**astitas
 holdis aff inderste hiettes (mett een pwr oc reeh sā **vangelica**
 uittighz) aandelig lyft oc kyske tancker/ att wære
 hellig baade y legommet oc wdy aanden

Men falsk **P**apiske kyskhed/ som nū **P**awens **B**apistica
 muncke **P**rester **C**ānicker **P**roester oc **R**unner ere **castitas i v**
 til twingde mett band oc prysone/ att holde wduortis **vort oegel**
 legomlige mett swar brunde oc øgenskalshz/ medth
 ett wrēt hiette oc forkrencked hō/ arrige tancker/
 syndig begering/ aandeligt hōr/ huilked **C**hristus
 fordommer saā sigendis

Huilen som helst ther soer anset een anden mōds

Eii

Mat v

Luce xviii

1i Cor vii

Sapie i
Iomfrudo
er icke bu-
dñ y the hel
lige schrifft
Men thm
raadit som
haffue gds
gaffuer

Andi xvi
ii. Regū ri
iii. Regū. xi

Augustin

de honesta
ie mulierū

hustrow til att wille begere hēde / thñ haffuer nw be
dreffued hord mett hende vdy sitt hierte Staar thez
oc saa Sapientie y thet Første cap Ondhe tancker
the skillie menniskē fra Gud / ther fore er thz ic
ke nock att skugge oc smøcke seg for menneskēs øg
ne oc høggle oc smegre / oc lade seg thñ att wære sō
han y sādhed icke er / som thñ falske whellige Pha
riseus Oc thet skeer sandeligen / wden wy haffwe
Gudts besynderlige gaffwe / thi alle Adams born
ere aff swag oc skrøbelig materia / huilke Paulus
wisselike besindede / ther han wille icke strengelighe
byude / offuer iomfruer / eller giøre eet farligt budt
ordt om iomfrudom / som er ett fridit Euangeliske
raadit Ther faare sagde han Om iomfruer haffwer
icke icke Herrens budt / men icke gissuer ett raad (thz
er) iegh siiger huad meg gaat tyckis Giffther hwn
seg / tha haffuer hwn icke ther wd y syndet etc

¶ See hwor warligen skriffuer Paulus om thñe
sag / att han wille icke wære orsage till nogels falsch
eller fortabelse / eller til naaghet onth / som skulle hē
de y framtiden / aff dieffuelsens subtilig lønlig suig
oc fortacte snare / thy han wiste att mennesken wor
aff kiød oc blod / icke aff steen eller træ / oc han haff
de læst / att thñ stercke Sampson oc hellige David
oc thñ wiise Solomon ginge til bage oc fulde y the
ne stridt / thy sō Augustinus han siiger Eblādē
de honesta alle menneskēs strider / tha er kyuskhets strid enes
ke haard / thy ther er daglig anfald oc frestelse / och

syelden seyer Ther faare nw bywder **S** Powel
 alle att guffte thñ / som fornomme ydele ge wduor
 tis wkyshets brwnde y theris legomme **D**e hassue
 thette beskiermelige middel een egte hustru / emodt
 horerii oc skiorlessned oc onde løster / oc emodt dieff
 uellsens stercke frestelse

i: Cor vii
 Egteskaff
 er guds ga
 ffue och eet
 chr isteligh
 raad emod
 hoer och
 schiorless
 ned

Job xi

Her om taler oc **N**icolaus thñ Rømerske Biscop
 til Radulphum thñ werdige oc godhe Biscop wdy
Stradzburg / som ther oc staar y kirke lowffwen
 p piii quest ii **C**ap Latozem om thñ Prest syn mo
 der sloo y hiel Huor streng och swar penitentz han
 skulle giøre før han skulle anammes rettelige til sitt
 embede / och wære skylt fra andre menneske / y sacra
 menthe omganh

xxxiii quest
 ii c. Latoze

Men dog forbyuder han storlüge / att han skall
 icke skillies fra / eller formeenis syn egte hustru /
 paa thet han skal icke falde y thet sware synds swel
 som er skiorlessnet / thet (siiger han) som wy icke be
 geie / eller y nogell maade wille att skee skall

Men mange som thñ oc **S** Powels lerdøm
 hassue forsmatte / oc icke wille hassue een egte hws
 trw for horerii skuld / men beskugge oc smøcke the
 num for werden att wære kyske / the hassue fagbz
 therz wilofarelses løn **D**e ere kōmen wdy thñ wo Roma i
 dhe oc dødelig snare / som the ellste oc wdualde

Leeff skrifftey oc seee huilken heffn the hassue få
 get som forsmatte thet hellige egteskaff / oc dog allis
 genell bedriffue wkyshed oc legommens løsthy wdy
 sønd oc ondskaff. **G**ick ey floden offuer ganske ver **G**enes vii

Gen. xij den for wkysskhets synd **S**odoma och Gomorra
 Gen. xlviii swencke y iorden / thā retuise mād Loth bereddede
 for thā whōrlig sleimhed han bedreff / oc mange flere
 twsinde er ther forfared mett luiff oc fiell / for hoor /
 Nūi. xlv skisrleffned oc wkysskheds synd Leess oc saa Croni
 ca mundi oc fasciculum temporum / oc forfare huad
 kyskhed wore hellige Pawer holde serdelis Bādic
 tus nonus Joannes pii oc thāe quinde pawe Joā
 nes Anglicus som fick ett barn / al Rom til skam oc
 skiendsell

Michiels Lader off acthe oc besinde thā store forderffuelse
 lerdōs kysc oc wforuindelig skade / som thette Sataniske paa
 bed passuer fund / passuer giort thā arme Christendom wdy mā
 chomet gār ge hundrede aar passuer thz ey wpsylt werdā mett
 che slem v. slem wkysskhed oc øgenskalckerii Serdelis Christ
 kysched aff skot domens Prestes thā største part / som skulle ware
 Math. v iordis salt / werdens lyuss oc skinnēde wdy theris
 christelige leffned oc lerdom mett dygd oc are oc sād
 hed / oc ware gode exempla Ere the ey nw obenbar
 lige skisrleffnedts mend / iōfrukrenckere / meenedes
 re / oc onde fordsømmelige exemple / som almuen tar
 Almues fol ger exempel aff oc siige Ware thet synd / tha giorde
 cy beschem mes oc tag iche Prestes thz Frādelis ther quinder leffue y hoor
 ger ekker skisrleffnedts oc blusel for werden / oc ere foractedes och
 sen an prei forsmade aff huer mand
 ters onde De mange hundrede passue dōdt her aff werden / miz
 lenner een bedrøffued mishaabelig samuittighed Och saa
 Prestes børn / som ware ypperligen fordom dagis /

thē skulle alle dage sla thēris hofued ned / oc blwīs
thēris forelderne Oc bliffue lādfluctige / oc mōsthe
thēris arff Oc Preſte dōtere theffligeſte komme y
ffoor brōſt / oc mōſte gode giſſeremaal for thē ere w
ecthe / oc bliffue firenckte oc beſkiēme thēris Faders
huſſ / huilke Moīſes oc Paulus haardelige forbiu
de Oc wille att een Preſt ſkulle haſſue erlige oc hōr
ſōme bōrn / ſō icke berōctede ere y drucknſkaſſ eller
i anden laſt Oc ſkaar thē iii Moſi xvi Er thz ſaa
noger Preſtes dōtter wordet paa greffuen i nogen
ware / oc wordet beliggen oc forkrēcker ſin Faders
naſſh / tha ſkal hun brendis

Leuit. xxi
Timō iii
Tit. i

Thz hē huor erlige oc wberōctede wore Preſter oc
thēris huſſ en ſtund / ſō ſkulle predicke oc lære / och
kundgiøre guds ords willie oc beſalning Men huor
ledis thētt gaar nw till / thz bedr off Gud y him
merige Quo thē wiſte thē bōrn ſō ere ſōnlige myr
de oc forgiſſne i Moders liſſ / aff Pawens ge y ſli
ke folck (ſō thē kalle) oc ſerdelz aff muncke oc nuns
ner / tha mōtte hā ſādellige grāde Blodige taare Oc
ingn andn ting haſſuer wared orſage thē til / wdā
thette forbānede Pawefund / thi Pharaō och Herō
des myrde allenēſte drēg bōrn / men Pawen haſſuer
myrde wſalige drengē oc pūge bōrn / och wdſlugth
dor ſlect byrd oc ſeed ſō gud wiſſ wōde off i verden
Sō thē hēllige Biſcop S Hildaricus ſkriſſuer en
forſerlig ting wdi ſitt ſendebreff til Nicolaum Pa
pam / ſō ſkrede i S Gregori tidē Att S Grego
rius lod renſe ſin fiſke ſō i huilke hā ſādē ſey S

Pawens ſo
ich myrde
oc forgiſſne
boern

Exodi i
Matth ii

Her see wy **H**offued panner aff børn / som wore myrde oc wdkaſ
att Pauen te y ſamme ſøs **H**uilked thet **S** Gregorius ſaa/
haſtuer be- ſtray igien kallede han thñ **D**ecretum oc beſalning
miſt ſitt na ſom han haſſde til ſorn wdgiffued / oc angrede thet
ffn abaddon ſtorlige / att han haſſde nogen tidt ſamtycked / att eg
en fortaber teſkaſſ / kulle nogen mand forbiudes **O**c han ſtorlige
re Apoc ii loſſuedhe **S** Powels ordt (ther ſom han ſinger)
att Cor vii thet er bedre att giſſte ſeg / end att brendehe

Merch hu **S**ee huilken fruct thette Pawefund haſtuer giort
ad fructh i werden / hoor / ſkiørleſſued / ſtumme ſynder / bedrø
tht er kom wede ſauittighz / øgēſkalkeri / wbluſh / onde epem
med aff pa pler / ſkiēdsel / laſt / Jofu krēckelſe / ewāgelu forac
uens kryſch telle / thñ Helligāds wdsfluckelſe / aandelig blindh
hets budr pēninge tab / börne mord / ſiele tabelſe / gudts vres
de oc ewighe fordommelſe **S**odanne forferlige yncē
kelige ting / ſkiwolde diſſuelen treeſkelighe wonder
thette Pawefund / thi han wiſte thet wel / att ther
ſkulle komme ſaadan fruct / aff theſſe twenne wild
farelſer / ſom han kom thñe forbiſtrede daare och
gallne raſere Pawen till att diwde iomfrudom / oc
forbiude egteſkaſſ emodt **C**hriftum oc hans wduā
de thienner Paulum oc thñ ganſke hellge ſkreſſe /
oc giøre etth ſtrength tiirammeligt bwdt aff **C**hrifti
raade (ſom er iomfrudom) oc etth wechriſteligt for
bwdh / aff thenne frii ſtadt egteſkaſſ / ſom **E**ud haſt
uer huer mādtt frii giort oc wforbuden i alle maade
Ther ſaare ere theſſe twenne lerdomme / att diwde
ewigh køſkhed wonder band oc priſone **O**c forbiude

egteskaff wnder seens oc embedis fortabelse / the er
re wisselige aff dieffuelin / oc hwo ther lyder oc for
swarer thñm / han er dieffuelsens oc antichristes dis
cipell / oc een meenedere for Gud oc mennesken och
hwyder dobsens eedh / som han soor att forsage dieff
uelin mett all sin løgh oc falskhz Oc hwo ther staar
emodt thñe witterlige sandhed (att egteskaff bōr att
ware frīdt oc wforbuden) han skal faa løn mett the
gienstridige Phariseier / som gjorde guds ord mod
stand for gierighed oc riigdom skylld

✠ Hy weedhe weel oc hassue seet oc hørt huad tii
melig renthe oc fordeel māge Bisper hassue hafft aff
Presters horeri oc slem skiørleffned / oc hui the lunde
oc tilstøde thñm y thet fordomde oc hedenske leffned
oc staa saa hart emodt / att the icke maa / oc ingelun
de skulle giffte thñm erlige / the som icke ere begaff
uede mett kyskhets serdelis naade Hassue the ther
nogle orsager til / wnder huilke the wille thēris gerig
hed (mett ett helligt skin) betecke

✠ Først (som the siige) att the som skulle tractere
Guds legomme oc blod / bōr att ware reene oc vbe
smittede / som wæl sandt er Ther nest att ther eed
oc løfte staa emodt / att the maa icke egthe giffis
forthi the skulle holde thet the hassue løffued Gud

✠ Thñ tredie sag / att the forbiindis aff Euangelii
predickñ oc lerdom som hustruer hassue / forthi att
the som giffte ere / tencke the tingest som hustruer
er anrørendis etc

Eulig kyrk
hets budt:
och Egthe
schaffs for
bud huen
the ere kō
men aff
i Timō iiii
Heb xiii

Hui Prela
tr staa emodt
att Pres
ter maa ic
ke giffthe
legb

Fierde att kirke louffuen thz forbiuder etc. Femte
Oc att huor the haffde end en egte hustru/ tha lode
the seg icke nøffue mett en forthi att thet er (sø the
siige) thim suart att ware bundne weed en/ huilke
som pleye att slette en oc taghe en anden

Siette sag Att thet er gott att ware frii oc icke
bebinde seg til en som mand skal haffue hinder oc be
komringh aff etc.

Theffere ere the ypperste sager som presternes swole
skislesfined oc prelaters gerighed skulis wonder

Men ieg wil mett saa ord suare her til/ oc wille wi
see huad skiel oc redelighed the haffue mett segg/ och
huor mögk the kunde noghen bepligte oc binde etc.

Att suar
til fornede
orsager

Thet første er thet gudeligt christeligt oc mögk
sandt Att Prester bør att ware reene/ oc føre eet
wbesmitted leffned/ thet binder gud som skriften
och giffuer stoor magth/ mange steder y louffuen
oc propheterne Thet er möget erligt oc gaatt att pres
ter oc muncke the leffue eer kyskist iomfrueligt leffu
huor the haffue thim stoor gaffue/ att the kunde thet
gigre for wden fare oc fald/ Grunde oc besmitter hie
te i tancke eller samtycke oc stoor begeringh

For fare oc
fald er
thz got att
vere giffu
Lor. vii

Men huor thim fare er eller fald bynde etc. Tha
bør thim att andme erlige oc tacknemelige (sø wy
til forn haffue om taled) thet raad thet emodt som
gud haffuer alle menneske (ingen wundertaged) giff
uet/ oc **P**ouel haffuer paa Buds wegne budh
som er egteskaff/ huilke **P**owel siiger att ware

erligt eblandt alle stadt/oc en reen egteskaffs sengh
oc sametho I huilke stadt the erlige/reene oc hellige
Prester wore wdi i fordums tiid/son wiidte er ear
led om tilforh/oc er beuist bode aff thet gamle och
ny Testamete/oc mett hellige forfedernes exempel
¶ Huad reendhed wore Prester nwo almindelige haft
u/theet see wi och thet offuer maa græde och yncke
Oc sand Guds beffn gaar thām offuer/mett hoor
oc skiorlessned Forthi the forsmaa kysk egteskaff oc
Sancte Pouels budt i thet the kundhe icke wore i
affhold

Woor och
sioerlessn
er gds beff
ebladt kler
kerud

¶ Een egtegiift Prest som lessuer erlige och wall
mett sin hustru/er bedie for gud/end alle the skior
lessuere i werden er/eller the som ligge indbundne i
Closter i stoor wkysk Brunde oc begering/i huor go
de eller hellige the synes for mēeskan Gud han døm
mer icke effther wduortis skih/men effter hiertz so
skriften siger Oc the ere alldermest emodt Guds
Bud Thw skalt icke begere etel Emodt huilken be
gering(nar mand haftuer icke eller kand faa the gaff
ue som er reen kyskhed i legomme oc herte)tha haft
uer gud giffued och tillstedt off egteskaffs raad/och
lagedom

hiere rou
Mat v

¶ Til thā anden orsage att Prester oc Muncke ha
ffue sorid eller loffued kyskhed/oc thet bōr thām att
holde etel ¶ Thet giffuer Jeg magt att huad mād
redelige (icke emodt Christē frihed eller the hellige
skrift)louffuer/thz bōr hām att holde/om thet loff
the er y hans magt/oc thet er giort aff retth for

Suar til a
dii orsaghe

Ps lxxv 2
civ

Wii

5
13

Leui. xviij

Wilke ed

och loeffte

mäd boer

att holle

Ecclesiastis v

Om thette

loeffte teler

Psalmerna

in the off

te 263

aff rett forstand oc wiiffhed etc

Ieg weed wal att loeffte oc eeder skulle holdis oc fuldkommes Men the som ere redelinge oc Gud be haffuelige effther skriftis lydelse oc wonderuiffning som er om noget serdelis offer y thet gamle testam mente / oc y thz ny om laaff / priiff / ære oc tacksigel se / y en sand tro aff wort herte Item att necte dieff uelny mett alt hās riige / tilhēge Christo / giøre vor neste skiel oc kierlighed etc

Thette ere christne eeder oc loeffte / som wi haffue giort i wor doß oc christendom Andre weed thā hel lige skrift inthed aff **O**c forthi oc wi swerie eller lo ffue wbesindelige / wuiiffliche om thet som off icke bōreller y wor magt er / thz maa oc skulle vi bryde oc offuergiffue / tackendis Gud som haffuer giffued off sin naade oc sandhed til kiende **p**xi quest iiii cap

Si aliquid Item **p**x quest iiii cap in malis **A**y haffue huerckā skrift eller Guds befalningh / att besuerrie eller beplicte off til thet / som gud haff uer giffued off friidt oc icke beplicated off til forthy thet er emodt christā frihed oc Guds willie / att giø re seg thet wфриidt / som Gud haffuer off friidt ladz som han self sagde Att alle kunde icke begribe eller haffue kyskhed affhold y sin magt / men huilken thz er serdelie giffuet aff Gud Thi sagde han Huilken thet kand begribe (affhold oc kyskhed) tage seg thet Huilken thet icke kand / thet er hām friidt att giuffe seg Thette er ordrens mening Kyskhed er en serdeli flooz gaffue / thā som icke er mange giffuen **S**om

Wilke loe
fte mandh
boer icke
att holle
Leui v

Om preste
ed paa kyle
bedt eller
om clofther
loeffte haff
ne vñ inthz
y scriffte 263

Matthix

wiismåd siiger Jeg weed / att ieg kand icke ware
 kysk eller affholdēdis / wdñ Gud (serdelis) thz giff
 uer meg De thz att wide er een gāske stor wiisdō
 Thi bōr icke nogel att nōdis elier lockis til kysk Ingbt scatt
noedis till
kyschedt
Augustins
 het eller affhold / ware seg Prest Hunch Runne el
 ler hwo som ware kand Siiger S Augustinus
 libro de uirginitate Huor nogen trengis och nōdis
 til kyskhet / ther giffues hām orsage oc magt til w
 kyskhet oc wreenhed / oc forthi er thñ icke kysk sō
 mett redsle ther til nōdis Icke hēlder er hūn hōff
 uisk iōftu sō mett gassue kysbis til att ware kysk
 Skriffuer oc S Hieronimus til Demetriaden Hieronims
om closter
iomffruers
 virginem Att the Jomfruer eller Runner icke kādñ
 leffue i affhold oc kyskhet / att the skulle giffue segg
 y eteskaft / och leffue ther redelighe wdi Thennum
 skal (siiger han) iobenbare siiges / att the skulle an
 then giiffes eller wille the thz icke / tha skulle the al
 delis leffue i affhold etc
 Forthi siiger S Ambrosius m; S Pouel Att thz Ambrosius
 er bedre att giffte seg end att brēdis i ond begering ic
 Att brēdis (siiger han) thet er naar willien sāt ye
 ker legomens lōft oc begering til wkyshet oc wreen
 hed Thet er att brēde som S Pouel taler om ic
 S Bernhārdus i skriffuer oc til Senonen Cano Bernhards
Saa sigt oc
eralm⁹ till
tyet erlige
raadty Ba
filea
 nicos saa sigendis Gud giiffue att the (Prestes och
 klercke) som icke kunde leffue i kyskhet oc affhold
 att the wille giffte thñ / paa thz the icke skulle brē
 dis Thet er wdñ tuil bedre att giffte segg end att
 brēdis (i wkyshets gierning oc begering) oc bliffa

W iii

ue salige i een mindre stadt end att lessue isdhe / til
fordommelse i thē ypperlige klerckeris stadt oc skie
kelse Thesse ere merckelige ordt / Gud giuffue att
wi kunde thām merke oc legge paa hertz / oc offuer
giffue wor wkyske kyskhed / oc wor werstyggelige
oc wgudelige løfte / sō wi mōghz fortorne gud mē

Tredie or
sage

✠ Til thā tredie orsage oc paa skud sō er att kircke
louffuen formener Prestter att giuffue seg i egteskaff
Huad kād Jeg andhz suare her til end sō sādth er

Att kircke louffuen siiger nogre stæder mē i thā ma
de / oc sōme stæder emodt Sōme stæder i nogle capi
giør hun thz friidt / oc wdi sōme wfriidt / i sōme lād
tilstæder hun egteskaff eblād Prestter / oc i sōme for
biuder hun thz / sō nu wore lāgt att skriffue om / oc
serdelis wpregne Her om er dog noghz taled tilforh

Kirke logē
kād ei altid
vere i mact

Maā wal skee the haffde nogle orsager paa thā tiide
att forbiude Prestter egteskaff paa en tiid / huilket sō
icke altid kunde staa eller haffue magth emodt S

Paven bin
d ths oc
Paul^o for
biude

Pouels budt til the Corinthen til Timotheum och
til Titum The Rōmerske Bisper oc therz kircke lof
uer biude (i forbiuffelse fra Guds ord) att klercker
riiskal icke giiffes Christus siiger twert emodt /
the kunde icke alle begribe thette ordt Thz er The
haffue icke thē gaffue oc naade til affhold

✠ Bisperne siige Prestter skulle icke haffue hustru
er Paulus biuder the skulle ware en quindis mandh

Leni xxvii

Logā siiger oc saa the skulle giiffte seg oc tage seg
hustruer 2c Huilskā skulle the meere høre / enthen
skriften sō biuder oc Paulus tilstæder Eller Bis

perne de kircke louffuen sō forbiuder 127 Men ladh
thz saa wære att kircke loffuen i thse maade paa een
tiidt/motte wære god (sō ieg wil dog iche siige att
hun wor) hun kād iche alid wære wed magt Son
hun oc selff siiger pviij destinc cap Regule setōrum
The hellige forfadernes regle oc skick ere wdgāge
ne effter tidses/stedses/personers oc nødses wilkor
oc leylighz Saa staar oc saa c Sciēd/ oc c Recē ē
i sāme mening Theffligeste siist i thz ca de Wyracu Dist. xviii
sane pviij distincōe oc i thz cap Si quis docuerit
Att ingā Prest skal forsmaa sin egte hustru for sit
embede eller gudelighz skylt/wonder bād oc formas
ledidelse Oc i thz andet Si quis discernit Att ingē Dist. xxvii
mād skal foracte eller sky en Prestes embede/forthi ca. Quidaz
att hā er giiffte/oc haffuer haffe erligt byllop wonder
bād oc maledidelse

Thette wil Jeg siige oc bestaa Att forbiude pres
ter oc klerkerii egte hustruer/i huor gott oc hellighz Dieffuels
thz forbud synes Thz er inthz andhz end dieffuels lerdoim att
dō oc wilofarelse i dgāskalckhz Reet emodt thn helli forbyde pre
ge skriffte/oc er orsage til all wkyskhz slemhz oc for ster egthe
dømmelse/sō til forh sagt er/oc wi wille ydermere skaff
een anden tiidt tale om fierde orsa
ghe.

Til thē fierde orsage sō er Att the Prestes forhin
dres aff Euāgelii predickn oc lerdō sō giiffte ere/for
thi the skulle tage hustru oc huss ware etc

Suarer Jeg saa Att haffde for thē sag skylt euā
geliske lerdō bleffuet forsonniz Tha haffde iche pau
us budhz/art huer bisp ell r prest skulle haffue sin i. Cor. ix
egte hustru sō hā oc selff oc the andre Apooftle haff de Phil. iii

Wiiii

Quarlande.
prester schu
lle leffue
egteskaff

Gemte orsa
ghe

Roma 1
Guder be
ner en synd
mz en ande
Diette or
laghe
Bedre ath
passue be
doring ieg
teskaff
end att lide
fordoemel
e for scoer
leffnet
Heb. xiii
Eph. v

sō til forh er taled om The gode prester oc propheter
i thz gāble Testamēte wore giffte mend Oc alliges
uel predickede oc giorde therz embede fuldt. **¶** The es
uāgeliske prester oc lærere / skulle saa leffue bruge oc
tiēne therz hustruēt paa egteskaffs wēgne / liige som
the icke haffde thām / sō the skulle oc giore y anden
werdses tingest oc hādel sō oc til forh sagt er
¶ Femte orsage sō nogle wbeskiēmede oc forblinden
de mēeske orsage presters vkyske fule leffned mett
Att motte the end giffte seg. The skulle the icke end la
deseg nōffue mz en quinde. Saa dōmē the lige sō the
viste therz hierte / eller huad naade gud wille giffue
thām. **¶** Jeg twil intz paa att Gud skulle ias giffue
thām sin naade / sō the wille giffue thām til eet
kyske oc reent egteskaff. The sō hād nu lader falle y
slem skidleffned. Forthi the forsmāa egteskaff. **¶** Adth
Gud hā heffuer titt en synd mz en andā / hāy lader
syndere falle vdi sō Paulus skriffu er etel.
¶ Diette orsage The wille wāre frii oc icke binde seg
weed en / sō the skulle saa hinder aff. **¶** 2c
¶ Her wil Jeg icke mere suare til. **¶** Men thz siger ieg
Att the ther icke hād leffue i kyskhz / att thz er end
fast bedre att hā haffuer nogh hinder modgāgh oc
omsorig i egteskaffs stad / end vdi eet løstigt horleff
net oc vkysk begering skal kōme til euig sorg oc for
dōmelse / sō bliffue skidleffuere wist vdi the giffue
thz offuer. **¶** Men thz wil ieg mz korte ord sū
ge / att thz sō the kalle aandeligt leffned i therz seiff
dictede guds tiēne / att thz er eet slem hōor oc eet
forkrenckt leffnet for gud / sō thām bliffuer snarlighe
obēbare for werden beuisth

Jeg vill intz tale nu meere paa thne tidt om / thz
 hoor / skidreffned oc fwlz the almindelige ligge i /
 so the fortorne Gud oc beskieme all werden mett /
 oc ere the dog redeligh att denime erligth egteskaff
 (so prester giuffue thm) wdi) att ware hoor / the ni
 dobbelde hoorkarle for Gud oc werden

✠ Thi raader Jeg eder alle Biscoper Abbeder Pre
 ster Canicker Vicarier Sogneprester Altarister /
 Muncke oc Munner so icke haffue guds besynderli
 ge gaffue oc naade / att holde euig kyskhz (so et emodt
 Guds ord / Gud oc willie haffue geckelige daars
 lige oc syndige loffuet) wdi suar legomns brunde oc
 wkyskelige tacket / att i forlade thn wkyske kyskhz
 so sozer aleneste mett seg falske naffn oc titeler / gud
 weed dog eders hertens tacket / tager eder ware att **Lucerui**
 i icke bryde dobses eed / att i leffue emodt eders sind
 mz en syndig sauittighz i wkyskhets ild och piine /
 oc mz kedsomelig knur oc mur ere Guds lonlige fi
 ende wdi eders hertter / giuffuer eder helder i the chri
 stn orden / so gud selffuer funderede oc stietede / oc ac
 thet intz thn daarlige eed so i gjorde ett armt menis
 ke emodt Guds ord Thi propheten siger Ett tro **Eccis**
 loft oc daarligt lofte / er Gud wbehaffueligt
 ✠ Icke loffuede i helder andet / end att leffue kyskeli
 ge / saa moghz so meneskelig skubelighz tillsteddhe
 der / thz kunde i holde i egteskaff / oc leffue i Guds
 weskaff yndeste oc naade Oc i oc eders hustruer oc
 born (so Pawen mz sine wnilde tilhęgere / haffwer
 nu lang tiidt pranged oc saald oc gjort themum arff

ueløffe) skulle bliffue erlige hederlige oc egte baade
for Gud oc menniske/oc i skulle icke lēger wpsylle
theris weedskeer oc fadebwrd m̃z eders guld oc pen
ninge/oc fāge icke wden synd oc sorge igien lōgen
oc bedragerii Eders gots skal icke lēger sticllis bort
oc frakōmes aff lōse quinder Men Gud skal sendhe
eder en god quinde/sō skal wære eder een hielp och
een stōtte wdy eders alderdō oc soothē sīgħ Aff hen
de skulle i befinde troskaff/tienstactighed god willie
oc kierlighz/eders b̃pering skal øgis och formeris
m̃z Guds b̃ndidelse i alle maade/i skulle leffue met
en rolig s̃nuttighz oc thē Helligāds glæde/oc paa
finde naade hos Gud oc m̃neskē Saadant got sōl
ther m̃z en god quinde Sō Solomon beuise Pro
uerborum wdi thz p̃ viii cap Ther siiger hā saa
Hvilken sō helst ther paafinder en god quinde/han
paafinder gott/oc han skal sāge well behaaffuelig
hed aff Herren Frādelis staar ther oc saa Ecclesiast
ici wdi thz p̃ vi cap Wæt er thē mādē sō haaffuer en
god quinde Wās aar wore dobelde/hw̃ glæder och
husualer sin mand Oc hā leffuer syne aar i fredsome
lighz/all werdh kād icke līgnes weed en god/hels
lig bluactig oc er som quinde Sō solen ther wpgor
i werden i Guds hōgēste himle/saa er en god quin
des skaffning en ornamēt oc prydelse i en mādē huff
Frādelis siiger hā Ecclesi i thz p̃ l cap Wēner oc stol
brōdre staa till hōbe y nōdsens tiidē/men offuer the
alsāmen staa en quinde mett sin mand
See thesse gode tingh skulle i paa finde/om i saa es

der en erlig quinde i Guds bñdelse / saa bliffue i er
lige mēd / oc gode effter syn i thñ hellige kirke oc giø
re gaffn oc fruct m̃z eders predickē oc lerdō oc eders
hustner bliffue hederlige tagne aff huer mād / oc hol
ne i heder oc ære aff andre gode quinder Theß liges
te eders bōrn bliffue egte arffue bōrn / oc wplyctis
i salig leidom oc dygdelighed De saa eders bōgher
oc wijsdom De gaa liiden i eders fadspaar oc pres
dicke lære oc wplysse thñ hellige kirke (thz er thñ
hellige christen forsalig) sō Guds thro tinere / oc
lode i oc the wore euindelige salige m̃z Christo Jesu
huilkh̃ skee louff / ære oc priiss / fra euighed oc till
euighed Amen

✠ The Presterss Messe skal ingen høre som haff
uer wegte kone eller deye Forthi the ere obenbare y
band De ingen bōr att omgoiff eller tage sacramēte
aff thñ Som kirke louffuen siigher Distinctione
ppu e nullus missam Et e preter hoc etc

✠ Impressum Walmogie Per Olauum Als
rici Decima octaua die Mensis Sep
tembris Anno Domini Millesimi
Quingentesimi Tricesimi
✠ Noni ✠
✠

Deus est solus deus

Deumus fornuet mea

I skulle ty a stalle (sygget) men dog
shall se styde for utte ffertig att dog well
Giffen

I skulle sadde for teg teg binnu stangull kepping
men for teg teg vade kepping so ffirtig stangull
or kaffen teg vade till teg vrig pua

Q

